

Prop. 119 S

(2017–2018)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet (tillegg til Jordbruksoppgjøret 2018 som følge av tørken)

*Tilråding fra Landbruks- og matdepartementet 28. september 2018,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Innledning

Regjeringen legger med dette fram forslag til endringer i Landbruks- og matdepartementets budsjett, som følge av en tilleggsavtale til jordbruksavtalen mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, inngått 30. august 2018.

Med grunnlag i Hovedavtalen for jordbruket § 2-4, krevde Jordbrukets forhandlingsutvalg at det skulle opptas tilleggsforhandlinger til gjeldende jordbruksavtale 9. august 2018. Jordbruket viste til § 2-4 *Omgjøringer og tillegg* andre setning, som lyder:

«Partene kan også kreve forhandlinger om tillegg til en løpende jordbruksavtale når uforutsette forhold oppstår.»

Jordbruket skrev i brevet av 9. august:

«Den verste tørken på over 100 år rammer nå store deler av norsk landbruk. Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag frykter for dramatiske konsekvenser for norsk matproduksjon og ber regjeringen om å iverksette

flere tiltak gjennom en krisepakke for norsk jordbruk. Det er en prekær situasjon for norsk jordbruk med tørke og fôrmangel. Det tørre og varme været fortsetter og det må konstateres at vi nå er i en krisesituasjon. (...) Jordbruket krever at det igangsettes forhandlinger om en tilleggsavtale til den løpende jordbruksavtalen i henhold til § 2-4, andre setning.»

Forhandlinger tok til 20. august og partene var enige om en tilleggsavtale den 30. august. Protokollen fra forhandlingene følger denne proposisjonen som vedlegg. Med grunnlag i den ekstraordinære situasjonen, spesielt for husdyrprodusenter med egen grovfôrproduksjon, la partene stor vekt på at utbetalingene skal komme så fort som mulig, og innen utgangen av 2018.

I kapittel 2 gjennomgås konsekvenser av tørken, inkludert tiltakene som ble gjennomført i forkant av tilleggsforhandlingene, samt prognoser for avlingstap. I kapittel 3 gjennomgås forslagene til endring i bevilgninger for 2018, som følge av avtalen. Den omfattende tørkesituasjonen vil påvirke bevilgningsbehovet på overslagsbevilgninger på den løpende jordbruksavtalen vesentlig. Det vil særlig gjelde økt bevilgningsbehov på post

71 *Tilskudd til erstatninger m.m.* og betydelig redusert bevilgningsbehov på post 73.19 *Prisnedskrivning korn* og 73.20 *Tilskudd til matkorn*. Bevilgningsendringer på disse postene vil bli tatt inn i nysalderingen høsten 2018, når det foreligger bedre datagrunnlag.

Post 71 *Tilskudd til erstatninger* er en avtalefinansiert erstatningsordning. Denne avlingsskadeordningen er en del av jordbruksavtalen. Den gir ingen form for inntektsgaranti, men skal være et sikkerhetsnett i år med store klimabetingede avlingstap. Ordningen skal gi erstatning for avlingstap som er større enn egenansvaret som er på 30 pst. De budsjettmessige konsekvensene blir gjennomgått i kapittel 4.

2 Konsekvenser av tørken

Vekstsesongen 2018 ble preget av svært lite nedbør og høye temperaturer i store deler av landet. Tørken ga stor skade på planteveksten, og er den mest omfattende avlingssvikten på svært lang tid. Landbruks- og matdepartementet hadde god dialog med næringen og iverksatte løpende tiltak, særlig med sikte på å bidra til økt tilgang på grovfôr. Hensikten var, så langt som mulig, å redusere usikkerhet om tilgangen på grovfôr. Det var viktig for å unngå unødig slakting, spesielt av mordyr, som vil kunne gå ut over produksjonsevnen i lang tid.

2.1 Gjennomførte tiltak utenom tilleggsforhandlingene

I begynnelsen av juli 2018 vurderte Landbruks- og matdepartementet situasjonen med førmangel som så spesiell at det var behov for å klargjøre overfor bønder og forvaltning hva det offentlige kunne bidra med av støtte. Den 6. juli 2018 sendte derfor departementet et brev til Landbruksdirektoratet med presiseringer av hvordan regelverkene for avlingsskadeerstatning¹ og produksjons- og avløsertilskudd² skulle praktiseres, og enkelte endringer i dette regelverket.

I brevet ble det understreket at alle som kunne dokumentere klimabetinget svikt i avlingene ut over 30 pst. av gjennomsnittet, ville ha krav på erstatning. At området var rammet av

tørke ble regnet som god nok dokumentasjon i seg selv, og det ble understreket at det ikke var et krav at kommunene skulle kontrollere area-lene. Det ble besluttet at de produsentene som valgte å ensilere kornavlingen kunne få innvilget arealtilskudd til korn. Videre ble det besluttet å sette tollene for import av høy og halm til null med virkning fra 13. juli 2018. Departementet understreket at Landbruksdirektoratet så sterkt som mulig skulle anmode fylkesmennene og kommunene til å prioriterer dette arbeidet, og sette inn ekstra ressurser slik at erstatningene kunne bli betalt ut raskt.

Landbruks- og matministeren hadde den 23. juli et møte med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. I dette møtet ble det enighet om å iverksette følgende tiltak for skadeåret 2018:

1. Forskuddsutbetaling for avlingsskade skulle økes fra 50 til 70 pst.
2. Rask saksbehandling av søknader etter avlingsskadeordningen skulle prioriteres.
3. Det ble gitt dispensasjon fra kravet om at hoveddelen av det daglige grovfôrintaket skulle skje på beite.
4. For å gi mulighet til innførsel av fôr over andre havner enn de to ESA-godkjente kontrollstasjonene i Oslo og Borg havn, ble det åpnet for å etablere midlertidige kontrollsteder.
5. Mattilsynet skulle prioritere tilsyn med innførsel av fôr og omsetning av dette. Krav for import av høy og halm fra land utenfor EØS skulle vurderes nærmere.
6. Næringen skulle anmodes til å ta vare på mest mulig halm, for å avhjelpe førsituasjonen.
7. Mattilsynet ble bedt om å behandle søknad om å bruke matkorn som såkorn for sesongen 2019.
8. Økologisk grønningsjødslingsareal kunne brukes til fôr eller beite uten å miste tilskudd.
9. Areal med fangvekster kunne høstes uten å miste tilskudd.
10. Behovet for å bygge opp større såkornlagre i regi av markedsregulator skulle vurderes.
11. En administrativ gjennomgang av avlings-skadeordningen skulle gjennomføres.

Den 3. august gikk Landbruks- og matdepartementet ut med en presisering av tolkningen av regelverket for tilskudd til ingen/endret jordarbeiding. De som høster korn tidlig og sår en ettervekst, for eksempel raigras, som overvintrer i stubb, vil fortsatt være berettiget tilskudd til ingen/utsatt jordarbeiding under Regionale miljøprogram. Tidlig i august utlyste også Landbruks-

¹ Forskrift 17. januar 2012 nr. 56 om erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon og forskrift 1. august 2018 nr. 1215 om sats for og beregning av erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon (sats- og beregningsforskriften).

² Forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjons-tilskudd og avløsertilskudd i jordbruket.

direktoratet ekstraordinære kvoter for import av korn og kraftfôrråvarer.

Landbruksdirektoratet opphevet den 21. august 2018 bestemmelsen i sats- og beregningsforskriften der det het at kommunen skulle delta i oppmåling av grovfôrlageret hos produsenter som søker avlingsskadeerstatning. Dette betyr at det er grovfôrprodusenten som skal gjennomføre oppmålingen, og har ansvaret for å oppgi riktige tall.

Forholdstall for produksjon av kumelk ble den 22. august 2018 økt fra 0,99 til 1,04, for å sikre leveranse til industrien og ha tilfredsstillende lager ved inngangen til 2019.

Den 31. august fastsatte Landbruks- og matdepartementet en midlertidig endring i *Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav*, der det ble gitt en utsettelse av fristen for å spre husdyrgjødsel til 1. oktober i områdene som er hardest rammet av tørken.

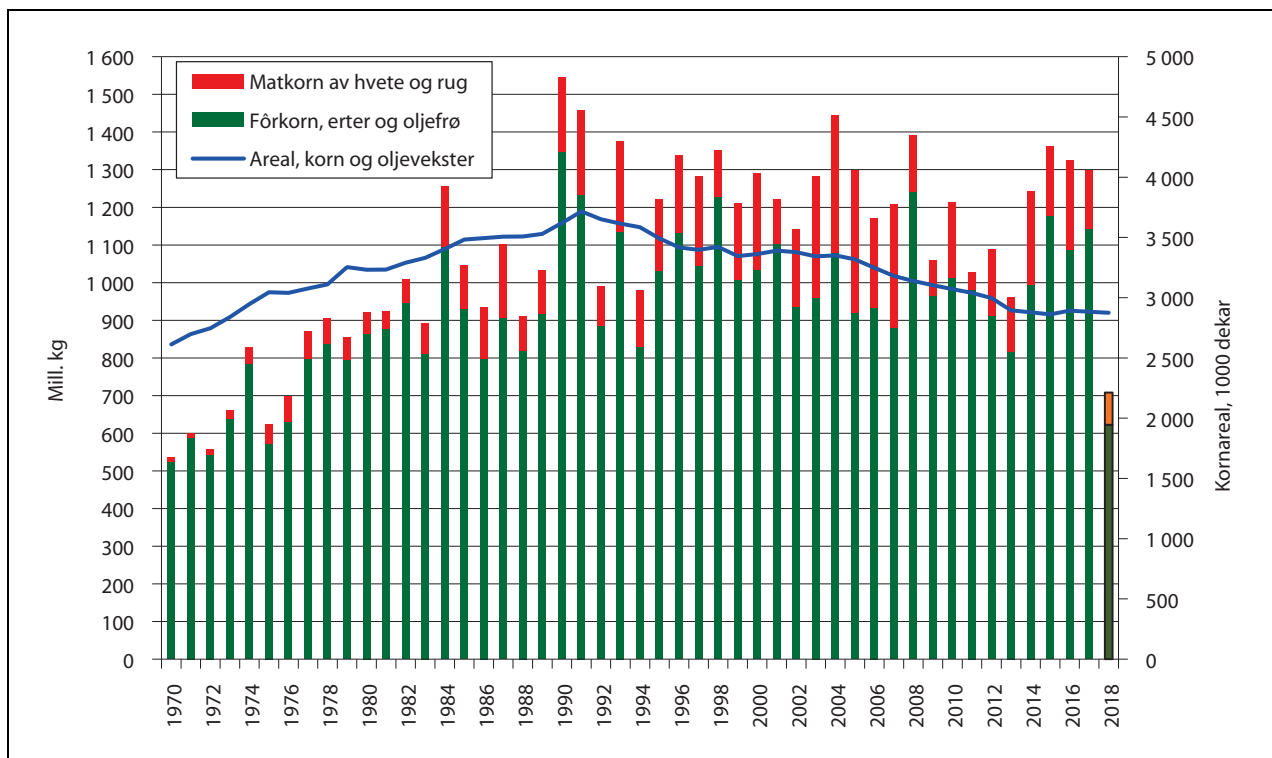
Formålet med mange av tiltakene som ble gjennomført gjennom sommeren var å redusere virkningen av tørken og varmen, gjennom å bidra til bedre tilgang på fôr. I tillegg var hensikten å lette situasjonen for gårdbrukerne og å forenkle søknadsbehandlingen. Enkelte av tiltakene krever endring av ordlyden i jordbruksavtalen, jf. vedlegg 1.

Tiltak gjennomført av næringen selv

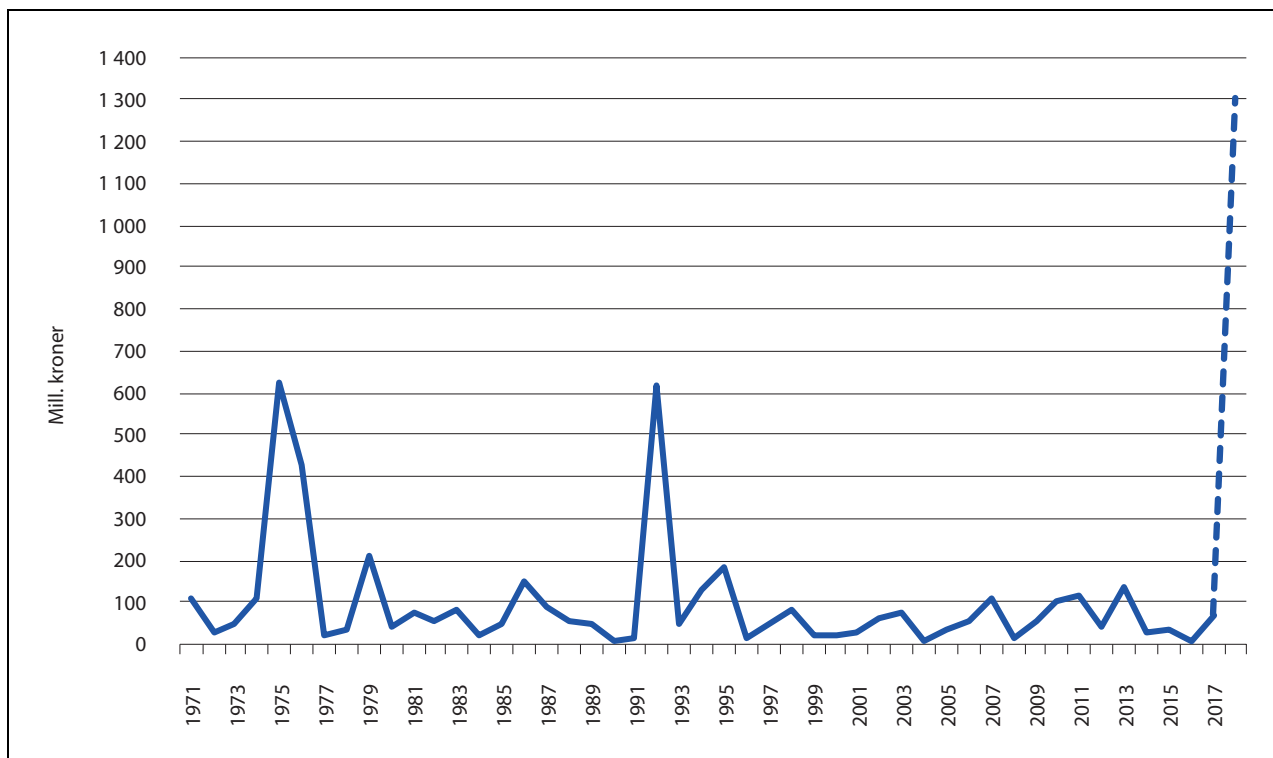
Næringen selv, og jordbruksorganisasjonene, iverksatte også en rekke tiltak for å avhjelpe situasjonen. Det ble blant annet opprettet nettsider for formidling av grovfôr, det ble iverksatt import av grovfôr, kornbønder ble oppfordret til å ta vare på halmen og det ble iverksatt økt rådgivning for å tilpasse fôringen til tilgangen på fôr.

2.2 Prognoser for avlingstap og konsekvenser

Tørken rammet særlig Østlandsfylkene. For å få en best mulig oversikt over situasjonen ba Landbruksdirektoratet om en ekstraordinært tidlig første prognose for avlingene og mulig utbetaling over avlingsskadeordningen. De første prognosene ble summert opp per 1. august og viste at avlingsprosenten (avling i 2018 i pst. av et normalt år) for korn lå an til å bli på 54 pst. i gjennomsnitt. I viktige kornområder ble det meldt om avlingsprosent ned i 30–40 pst. Norske Felleskjøps prognose per 16. august viste en tilgang av norsk korn til matmel- og kraftfôrindustrien på 55 pst. av gjennomsnittet de siste 5 år. Det innebærer en produksjon som er 5–600 000 tonn lavere enn normalt, jf. figur 2.1. Augustprognosen anses som sikrere enn vanlig fordi innhøstingen startet vesentlig tidligere enn normalt.

Figur 2.1 Produksjon av korn i Norge, inkl. prognose for 2018 per 16. august fra Norske Felleskjøp.

Figur 2.2 Utbetaling over katastrofefondet/Tilskudd til erstatninger over jordbruksavtalen, inkl. prognoser for 2018 per 15. september. Faste 2017-kroner.

For grovfôr viste prognosene per 1. august også en betydelig avlingssvikt, i gjennomsnitt bare noe bedre enn for korn. Særlig var noen Agder- og Østlandsfylker rammet. Det berører husdyrprodusenter med egen grovfôrproduksjon spesielt, fordi det var lite overlageret grovfôr etter en svært våt sommer og høst på Vestlandet i 2017. Fylkesmannsembetene understreket at prognosene per 1. august var svært usikre, blant annet fordi mye av vekstsesongen gjensto på det tidspunktet, og nedbør ville kunne endre totalproduksjon i sesongen som helhet.

For poteter, bær og grønnsaker ble det også prognosert avlingssvikt, men med høyere avlingsprosent enn for korn og grovfôr, blant annet fordi mye av disse arealene vannes.

Samlet prognoserte fylkesmennene, per 1. august, en utbetaling over jordbruksavtalens avlingsskadeordning (post 71) på over en milliard kroner. Det ble understreket at anslaget var meget usikkert.

Prognoser for slakting av 5. september

Mange av tiltakene som er gjennomført siden forsommeren hadde som formål å skape størst mulig trygghet for at det skal bli nok fôr tilgjengelig gjennom vinteren, for å unngå omfattende utslak-

ting og redusert produksjonsevne. Nortura ga 5. september prognose for tilførsler av slaktedyr og for markedsbalansen. For storfekjøtt var marsprognosen for tilførslene til slakteriene i 2018 på 85 400 tonn. I prognosen 5. september hadde dette anslaget økt til 88 000 tonn (3 pst.). Noe av dette er fremskyndet slakting og noe er utslakting. Nortura anslo i prognosen at tilførslene i 2019 blir redusert til 84 900 tonn. Slaktevektene ventes å holde seg lave utover vinteren og våren, men ta seg opp i andre halvår 2019.

Prognose for avlingsskadeerstatning per 15. september

Den 15. september avga Landbruksdirektoratet ny prognose for utbetalinger over avlings-skadeordningen, på grunnlag av innspill fra fylkesmennene. For korn, frukt og bær er prognosene tilnærmet uendret fra anslagene 1. august. For grønnsaker er prognosene for erstatningsbeløp 35 mill. kroner høyere. For grovfôr er avlingsprosentene gjennomgående litt høyere enn i augustprognosen. Samlet prognoseres likevel et høyere erstatningsbeløp for grovfôr, blant annet som følge av et underestimat i ett fylke 1. august. Samlet viser prognosen per 15. september at utbetalingene over avlingsskadeordningen kan

komme opp i om lag 1,3 mrd. kroner. Det er fortsatt betydelig usikkerhet ved anslaget. Figur 2.2 viser utbetalinger over *Katastrofefondet for planteproduksjon/Tilskudd til erstatninger* siden 1971, regnet i 2017-kroner, inkludert foreløpig prognose for 2018 per 15. september. Over en så lang periode har regelverk og innhold i ordningen endret seg noe. Figuren gir likevel et godt inntrykk av omfanget på avlingsskaden i 2018.

3 Forhandlinger og avtale

Omfanget av tørken, både varighet i tid og geografisk utbredelse, gir omfattende økonomiske konsekvenser for bøndene. Det gjelder særlig for husdyrprodusenter som produserer eget grovfôr. Det var tørt i mye av Nord-Europa og en svært våt høst på Vestlandet i 2017. Det gjør at tilgangen på grovfôr er mer begrenset enn i en mer avgrenset skadesituasjon. Det gjør videre at prisen på grovfôr har økt vesentlig. Tørken vil påføre jordbruket vesentlige økonomiske tap. Det følger både av reduserte salgsinntekter og økte kostnader til kjøp av fôr, frakt, vanning m.m. Det økonomiske tapet som følge av redusert volum vil i noen produksjoner bli moderert av høyere priser.

I noen grad vil en del produsenter også få reduserte driftskostnader til kjøring, gjødsling, sprøyting og frakt. De som produserer grovfôr for salg vil få lavere avlinger, men høyere priser. En del av de økte kostnadene kjøpere av fôr pådrar seg, vil gi økte inntekter for andre bønder, og dermed redusere det samlede inntektstapet for jordbrukssektoren.

3.1 Gjennomføring av tilleggsforhandlingene

Jordbrukets forhandlingsutvalg krevde den 9. august at det skulle opptas tilleggsforhandlinger til den løpende jordbruksavtalen for å gi økonomisk kompensasjon ut over det gjeldende regelverk i avlingsskadeordningen ville gi. Dette ble begrunnet med omfanget av tørkekrisen, omfanget av det økonomiske tapet, likviditetshensyn, faren for konkurser og for å unngå storstilt nedslakting av dyr. Jordbrukets forhandlingsutvalg la vekt på at en krisepakke måtte være målrettet mot de som var hardest rammet av tørken. De krevde at en slik krisepakke måtte finansieres med en tilleggsbevilgning og komme på plass i løpet av august.

Det ble gjennomført et formelt oppstartsmøte for forhandlingene den 20. august. Deretter ble det gjennomført sonderinger på lederplan og par-

Tabell 3.1 Tilleggskompensasjon for avlingstap, fordelt på tiltak.

	Mill. kroner
Engangsutbetaling husdyrtilskudd	285
Engangsutbetaling areal grønnsaker	24
Økt erstatningssats grovfôr med 1,55 kr/FEM	190
Økt tak avlingsskadeordningen	26
Sum	525

tene kom fram til en omforent tilleggsavtale den 30. august, jf. vedlegg 1.

3.2 Avtalen

Den inngåtte tilleggsavtalen inneholder tiltak med en ramme på 525 mill. kroner. Av dette foreslås 300 mill. kroner finansiert med økt bevilgning og 225 mill. kroner finansiert ved at egenkapitalen i Landbrukets Utviklingsfond ikke styrkes med 225 mill. kroner som jordbruksavtalen la opp til. Tilleggsavtalen er derfor både en tilleggsavtale og en reforhandling av inneværende jordbruksavtale. Av hensyn til jordbruksforetakenes likviditet legger partene vekt på at utbetalingene skal komme så fort som mulig, og innen utgangen av 2018. I avtalen er partene enige om å gi en engangsutbetaling av tilskudd til grovfôrdyr og en engangsutbetaling av arealtilskudd til grønnsaker i 2018, med en anslått samlet kostnad på 309 mill. kroner. Videre er det avtalt to justeringer i eksisterende avlingsskadeordning. Erstatningssatsen for tap av grovfôravling økes med 1,55 kroner per førenhet til 5,40 kroner per førenhet. I tillegg heves taket for erstatningsutbetaling i avlingsskadeordningen fra 750 000 kroner til 1,5 mill. kroner per vekstgruppe. Begge disse tiltakene begrunnes i de særskilte forholdene i 2018, er enkle å gjennomføre og vil ikke forsinke behandlingen av søknader om tilskudd som følge av avlingsskade. Fordelingen av foreslått utbetaling på tiltak er vist i tabell 3.1.

Partene er enige om at tiltakene gjennomføres som beskrevet i kap. 3.2.1.

3.2.1 Enkelttiltakene i tilleggsavtalen

1. Ekstrautbetaling av husdyrtilskudd i 2018

Det gjennomføres en ekstrautbetaling av husdyrtilskudd i fylkene Østfold, Akershus/Oslo, Hed-

mark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark og Agder-fylkene, samt kommunene Bjerkreim, Gjesdal, Strand, Sokndal, Eigersund og Lund i Rogaland, jf. tabell 3.2. Søknadsdata fra mars 2018 brukes som grunnlag for utbetaling av tilskuddet.

2. Ekstrautbetaling av arealtilskudd til grønnsaker i 2018

Det gjennomføres en ekstrautbetaling av arealtilskudd til grønnsaker i fylkene Østfold, Akershus/Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark og Agder-fylkene, samt kommunene Bjerkreim, Gjesdal, Strand, Sokndal, Eigersund og Lund i Rogaland, jf. tabell 3.3. Utbetalingen begrenses oppad til 500 000 kroner per foretak.

3. Økt erstatningsstats for grovfôr

Erstatningsstatsen for «grovfôr i foretak med husdyr»³ heves for avlingsåret 2018 med 1,55 kroner, fra 3,85 til 5,40 kroner per førenhet. Kostnaden

³ Forskrift om satser for og beregning av erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon, §13.

anslås på usikkert grunnlag til 190 mill. kroner. Utbetaling gjennomføres i forbindelse med endelig behandling av søknad om erstatning, i 2018.

4. Maksimal utbetaling i avlingsskadeordningen

Maksimal utbetaling for ordningen med avlingsskade heves for avlingsåret 2018, fra 750 000 kroner til 1,5 mill. kroner per vekstgruppe, jf. Jordbruksavtalen kap. 4. Kostnaden anslås på usikkert grunnlag til 26 millioner kroner.

5. Utsatt frist for investeringer

Bønder som er rammet av tørke og avlingssvikt i 2018 kan få utsatt frist for gjennomføring av investeringsprosjekter. Søknad om utsatt frist for prosjekter forvaltet av Innovasjon Norge, skal sendes Innovasjon Norge. Søknad om utsatt frist for investeringsprosjekter under SMIL-ordningen skal sendes kommunen, jf. forskriftens § 3. Når det gjelder prosjekter innvilget tilskudd til drenering, vil LMD fastsette en midlertidig bestemmelse i dreneringsforskriften.

Tabell 3.2 Ekstrautbetaling av tilskudd til husdyr. Kroner per dyr og mill. kroner.

	Antall dyr	Sats kr/dyr	Endring, mill. kr
Melkekyr	70 169	1 290	90,5
Ammekyr	53 472	860	46,0
Andre storfe og hest	234 838	430	101,0
Sau, geit og hjort	366 913	130	47,5
Sum			285,0

Tabell 3.3 Ekstrautbetaling av arealtilskudd til grønnsaker. Kroner per dekar og mill. kroner.

	Antall daa	Sats kr/daa	Behov, mill. kr
Østfold, Akershus/Oslo, Hedmark, Oppland	55 006	500	27,5
Buskerud, Vestfold, Telemark, Agder-fylkene			
Strand, Bjerkreim, Gjesdal, Sokndal, Lund, Eigersund			
Korreksjon for tak på 500 000 kroner per foretak			-3,50
Sum			24

4 Budsjettmessige forhold

I tabell 4.1 er de foreslåtte endringer på postene over jordbruksavtalen vist sammen med hele

kapittel 1150, der totalrammen på de enkelte poster også er beregnet (inkludert overførte beløp fra 2017).

Tabell 4.1 Justert budsjett kap.1150 og totalrammen på postnivå. Mill. kroner.

Kapittel 1150		Budsjett	Endring	Justert	Overførte	Total
Post	Benevning	2018 ¹	2018	budsjett	midler	ramme
				2018	fra 2017	2018
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12,042		12,042	7,305	19,347
50	Fondsavsetninger Tilskudd til LUF	1 348,685	-225,000	1 123,685		1 123,685
70.11	Avsetningstiltak	24,400		24,400		24,400
70.12	Tilskudd til råvareprisutjevningsordningen m.v.	221,610		221,610	4,828	226,438
70.13	Tilskudd til potetsprit og potetstivelse	38,000		38,000		38,000
70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i>	284,010	0,000	284,010	4,828	288,838
71	Tilskudd til erstatninger m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	43,000	216,000	259,000		259,000
73.11	Tilskudd til norsk ull	140,000		140,000		140,000
73.13	Pristilskudd melk	619,800		619,800		619,800
73.15	Pristilskudd kjøtt	1 474,400		1 474,400		1 474,400
73.16	Distriktstilskudd egg	3,508		3,508		3,508
73.17	Distriktstilskudd, frukt, bær og veksthus gr.sak.	103,800		103,800		103,800
73.18	Frakttilskudd	362,096		362,096		362,096
73.19	Tilskudd til prisnedskrivning av korn	727,570		727,570		727,570
73.20	Tilskudd til matkorn	87,500		87,500		87,500
73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	3 518,674	0,000	3 518,674	0,000	3 518,674
74.11	Driftstilskudd, melkeproduksjon og spes.kjøttprod.	1 581,000		1 581,000		1 581,000
74.14	Produksjonstilskudd, husdyr	2 228,588	285,000	2 513,588	18,912	2 532,500
74.16	Beitetilskudd	825,000		825,000		825,000
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 047,400	24,000	3 071,400		3 071,400
74.19	Tilskudd til regionale miljøprogram	432,610		432,610		432,610
74.20	Tilskudd til økologisk landbruk	111,000		111,000		111,000
74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	8 225,598	309,000	8 534,598	18,912	8 553,510

Tabell 4.1 Justert budsjett kap.1150 og totalrammen på postnivå. Mill. kroner.

Kapittel 1150		Budsjett	Endring	Justert	Overførte	Total
Post	Benevning	2018 ¹	2018	budsjett	midler	ramme
				2018	fra 2017	2018
77.11	Tilskudd til dyreavl m.m.	81,900		81,900		81,900
77.12	Tilskudd til planteavl m.m.	17,832		17,832	2,888	20,720
77.13	Tilskudd til rådgivning og teknisk planlegging	88,500		88,500		88,500
77.15	Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	56,860		56,860		56,860
77.17	Tilskudd til fruktlager	14,000		14,000		14,000
77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	259,092	0,000	259,092	2,888	261,980
78.11	Tilskudd til avløsning for ferie/ fritid	1 084,191		1 084,191	35,809	1 120,000
78.12	Tilskudd til avløsning ved sykdom mv.	148,000		148,000		148,000
78.14	Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	50,200		50,200		50,200
78.15	Tilskudd til landbruksvikarordningen	63,000		63,000		63,000
78.16	Tilskudd til tidligpensjonsordning	71,500		71,500		71,500
78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	1 416,891	0,000	1 416,891	35,809	1 452,700
SUM KAP. 1150		15 107,993	300,000	15 407,993	69,741	15 477,734

¹ Budsjett etter at endringer i samsvar med Stortingets behandling av Prop. 94 S (2017–2018) Endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2018 m.m.) er innarbeidet.

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet (tillegg til Jordbruksoppjøret 2018 som følge av tørken).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og matdepartementet i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag
til vedtak om endringer i statsbudsjettet 2018
under Landbruks- og matdepartementet
(tillegg til Jordbruksoppgjøret 2018 som følge av tørken)

I

I statsbudsjettet for 2018 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond (LUF) reduseres med ..... fra kr 1 348 685 000 til kr 1 123 685 000	225 000 000
	71	Tilskudd til erstatninger m.m., <i>overslagsbevilgning</i> , økes med ..... fra kr 43 000 000 til kr 259 000 000	216 000 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , økes med ..... fra kr 8 225 598 000 til kr 8 534 598 000	309 000 000

Vedlegg 1**Jordbruksforhandlingene 2018 – tilleggsforhandlinger****Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 30. august mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag**

Den langvarige tørken sommeren 2018 har gitt ekstraordinær stor avlingsreduksjon for bønder i flere deler av landet. Partene viser til at det allerede er gjennomført en rekke tiltak, blant annet med sikte på å bedre tilgangen på grovfôr. Enkelte av disse tiltakene krever formelt endring i Jordbruksavtalen 2018–2019, og er inntatt i denne protokollen.

Prognoser per 1. august for avlingsskadeordningen (post 71 på Jordbruksavtalen), viser at det kan bli en utbetaling på om lag 1 mrd. kroner. Det er gjennomført en rekke tilpasninger for å bidra til rask søknadsbehandling og utbetaling av erstatningene i 2018.

Med grunnlag i den ekstraordinære situasjonen, spesielt for husdyrprodusenter med egen grovfôrproduksjon, er partene enige om de ekstratiltakene som framgår av denne protokollen. Av hensyn til jordbruksforetakenes likviditet legger partene vekt på at utbetalingene skal komme så fort som mulig, og innen utgangen av 2018. Utbetaling av midlene er betinget av Stortingets godkjenning.

Partene er enige om at det skal utbetales 525 mill. kroner ekstra i 2018. Dette kommer i tillegg til de økte utbetalingene over avlingsskadeordningen etter gjeldende regelverk. 300 mill. kroner finansieres med økt bevilgning og 225 mill. kroner finansieres ved at egenkapitalen i Landbrukets Utviklingsfond ikke styrkes med 225 mill. kroner som jordbruksavtalen la opp til.

Ekstratiltak i 2018**1. Ekstrautbetaling av husdyrtilskudd i 2018**

Det gjennomføres en ekstrautbetaling av husdyrtilskudd i fylkene Østfold, Akershus/Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark og Agder-fylkene, samt kommunene Bjerkreim, Gjesdal, Strand, Sokndal, Eigersund og Lund, jf.

Tabell 1.1 Fordeling

	Mill. kroner
Engangsutbetaling husdyrtilskudd	285
Engangsutbetaling areal grønnsaker	24
Økt erstatningssats grovfôr med 1,55 kr/FEM	190
Økt tak avlingsskadeordningen	26
Sum	525

tabell 1.2. Det gir en målrettet ekstra kompensasjon i de områdene som er hardest rammet av tørken. Søknadsdata fra mars 2018 brukes som grunnlag for utbetaling av tilskuddet.

2. Ekstrautbetaling av arealtilskudd til grønnsaker i 2018

Det gjennomføres en ekstrautbetaling av arealtilskudd til grønnsaker i fylkene Østfold, Akershus/Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark og Agder-fylkene, samt kommunene Bjerkreim, Gjesdal, Strand, Sokndal, Eigersund og Lund, jf. tabell 1.3. Utbetalingen begrenses oppad til 500 000 kroner per foretak.

3. Økt erstatningsstats for grovfôr

Erstatningssatsen for «grovfôr i foretak med husdyr»⁴ heves for avlingsåret 2018 med 1,55 kroner, fra 3,85 til 5,40 kroner per FEM. Kostnaden anslås på usikkert grunnlag til 190 millioner kroner.

⁴ Forskrift om satser for og beregning av erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon, § 13.

Tabell 1.2 Ekstrautbetaling av tilskudd til husdyr. Kroner per dyr og mill. kroner.

	Antall dyr	Sats kr/dyr	Endring, mill. kr
Melkekyr	70 169	1 290	90,5
Ammekyr	53 472	860	46,0
Andre storfe og hest	234 838	430	101,0
Sau, geit og hjort	366 913	130	47,5
Sum			285,0

Tabell 1.3 Ekstrautbetaling av arealtilskudd til grønnsaker. Kroner per dekar og mill. kroner.

	Antall daa	Sats kr/daa	Behov, mill. kr
Østfold, Akershus/Oslo, Hedmark, Oppland	55 006	500	27,5
Buskerud, Vestfold, Telemark, Agder-fylkene			
Strand, Bjerkreim, Gjesdal, Sokndal, Lund, Eigersund			
Korreksjon for tak på 50 000 kroner per foretak			-3,50
Sum			24

Utbetaling gjennomføres i forbindelse med endelig behandling av søknad om erstatning, i 2018.

4. Maksimal utbetaling i avlingsskadeordningen

Maksimal utbetaling for ordningen med avlingssvikt heves for avlingsåret 2018, fra 750 000 kroner til 1 500 000 kroner per vekstgruppe, jf. Jordbruksavtalen kap. 4. Kostnaden anslås på usikkert grunnlag til 26 millioner kroner.

5. Utsatt frist for investeringer

Bønder som er rammet av tørke og avlingssvikt i 2018 kan få utsatt frist for gjennomføring av investeringsprosjekter.

Søknad om utsatt frist for prosjekter forvaltet av Innovasjon Norge, skal sendes Innovasjon Norge. Søknad om utsatt frist for investeringsprosjekter under SMIL-ordningen skal sendes kommunen, jf. forskriftens § 3. Når det gjelder prosjekter innvilget tilskudd til drenering, vil LMD fastsette en midlertidig bestemmelse i dreneringsforskriften.

Endringer i gjeldende jordbruksavtale

Det gjøres følgende endringer i den gjeldende jordbruksavtalen:

1. Økologiske grønngjødslingsarealer

I møte 23. juli ble det bestemt at økologiske grønngjødslingsarealer kunne beites eller høstes i 2018. Partene er enige om å endre punkt 7.8 i jordbruksavtalen, Arealtilskudd til økologisk landbruk, i samsvar med beslutningen. Setningen «*Plantematerialet skal ikke brukes til fôr eller beites*» endres til «*Plantematerialet kan i 2018 høstes til fôr eller beites*».

2. Regionale miljøprogram (RMP)

Iht. jordbruksavtalen kap. 7.9 utformer fylkesmannen ordningene under Regionale miljøprogram, innenfor nasjonale rammer. For å bidra til å avhjelpe grovførsituasjonen er det for 2018 lagt to nye sentrale føringer.

I møte 23. juli ble det bestemt at arealer med fangvekster kan høstes uten at dette får betydning for tilskudd til fangvekster over RMP.

Den 3. august besluttet Landbruks- og matdepartementet at de som høster korn tidlig og sår en ettervekst, for eksempel raigras, som overvintrer, skal fortsatt være berettiget tilskudd til ingen/utsatt jordarbeiding under Regionale miljøprogram.

3. Arealtilskudd korn

I brev fra departementet til Landbruksdirektoratet av 6. juli 2018 heter det at de produsenter som

velger å ensilere kornavlingen kan søke, og få innvilget arealtilskudd til korn.

Partene er enige om følgende tilføyelse til gjeldende jordbruksavtale under pkt. 7.8.1 og «Definisjoner av vekstgrupper»:

«Foretak som i avlingsåret 2018 har ensilert kornavlingen, eller på annen måte benyttet avlingen som «grovfôr», kan søke om arealtilskudd til korn for dette arealet.»

Oslo 30. august 2018

Ann Merete Furuberg

Lars Petter Bartnes

Leif Forsell
